

Lähteet

Darja Heikkilä Käsityön ammatillinen opetus Suomessa 1700-luvulta nykypäiviin

Painamattomat lähteet

Opetushallituksen arkisto (OPHA), Helsinki

Koulutustoimikuntien pöytäkirjat 1989–1997.

Lahden taide- ja käsiteollisuusoppilaitoksen puutyöosaston ja metallityöosaston siirtymävaiheen opetussuunnitelman sisältöä ja siinä tehtäviä tarkistuksia selvitelleen projektiryhmän muistio. Liite. Ammattikasvatushallitus 1982.

OPS-tiedote n:o 2/85. Ammattikasvatushallitus 1985.

Ammattikasvatushallituksen kokoelma (AKH)

Kotiteollisuuskoulujen vuosikertomukset.

Suomen käsityön museon arkisto (SKMA), Jyväskylä

Haastattelut. Kotiteollisuusosalalla toimineita henkilöitä. A680.

Heinänen Seija, 1985. Kotiteollisuuden edistämisestä ja makukasvatuksesta Käsiteollisuus-lehden kannalta tarkasteltuna 1900-luvun alusta vuoteen 1931. Pro gradu -tutkielma.

Käsi- ja taideteollisuusliiton kokoelma (KTL)

Kotiteollisuusjärjestöjen Keskusliiton toimintakertomus 1961–1963.

Laine Katri, 1969. Kotiteollisuuden historiaa vuoteen 1968. Maataloushallitus Kotiteollisuusosasto. Helsinki.

Maataloushallituksen kokoelma (MTH)

Haastattelut A876.

Painetut lähteet

Ammatillinen koulutus maassamme. 117. Julkaissut Ammattikasvatushallitus. Mikkeli. 1973.

Aurola Eelis, 1961. Suomen tehtaankoulut 1636–1881. *Historiallisia Tutkimuksia LXI*. Suomen historiallinen seura. Helsinki 1961.

Heikkinen Anja, 2000a. Eliittimaanviljelijöistä ja työnjohtajista luonnonvarojen käytön asiantuntijoihin ja monitoimiyrittäjiin. *Suomalaisen ammattikasvatuksen*

historia. Toimittaja Anneli Rajaniemi. Opetus-, kasvatusta- ja koulutusalojen säätiö - OKKA-säätiön julkaisuja ja Tampereen yliopiston Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja. Saarijärvi.

Heikkinen Anja 2000b. Suomalaisen ammattikasvatuksen alkuvaiheita. *Suomalaisen ammattikasvatuksen historia*. Toimittaja Anneli Rajaniemi. Opetus-, kasvatusta- ja koulutusalojen säätiö - OKKA-säätiön julkaisuja ja Tampereen yliopiston Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja. Saarijärvi.

Anja Heikkinen 2000c. Kuka kasvattaa ja mihin: ammatillista opetusta vai oppilaskasvatusta? *Suomalaisen ammattikasvatuksen historia*. Toimittaja Anneli Rajaniemi. Opetus-, kasvatusta- ja koulutusalojen säätiö - OKKA-säätiön julkaisuja ja Tampereen yliopiston Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja. Saarijärvi.

Heikkinen Anja, 1999a. Ammattikasvatuksen hallinnon kehitys tärkeimmillä koulutus / toimialoilla. Elinkeinojen edistämisestä koulutuspalvelujen laaduntarkkailuun? “Suomalaisen ammattikasvatuksen erityisyyttä etsimässä” -projektin 2. väliraportti. *Ammattikasvatussarja 20. Tampereen yliopiston opettajankoulutuslaitos*. Hämeenlinna.

Heikkinen Anja, 1999b. Ammattikasvatus osana hallinnon yleistä kehitystä. Elinkeinojen edistämisestä koulutuspalvelujen laaduntarkkailuun? “Suomalaisen ammattikasvatuksen erityisyyttä etsimässä” -projektin 2. väliraportti. *Ammattikasvatussarja 20. Tampereen yliopiston opettajankoulutuslaitos*. Hämeenlinna.

Heikkinen Anja, 1999c. Johdanto. Elinkeinojen edistämisestä koulutuspalvelujen laaduntarkkailuun? “Suomalaisen ammattikasvatuksen erityisyyttä etsimässä” -projektin 2. väliraportti. *Ammattikasvatussarja 20. Tampereen yliopiston opettajankoulutuslaitos*. Hämeenlinna.

Heikkinen Anja, 1999d. Johtopäätöksiä ja suuntaviivoja jatkotutkimukseen. Elinkeinojen edistämisestä koulutuspalvelujen laaduntarkkailuun? “Suomalaisen ammattikasvatuksen erityisyyttä etsimässä” -projektin 2. väliraportti. *Ammattikasvatussarja 20. Tampereen yliopiston opettajankoulutuslaitos*. Hämeenlinna.

Heikkinen Anja, 1995. Lähtökohtia ammattikasvatuksen kulttuuriseen tarkasteluun esimerkkinä suomalaisen ammattikasvatuksen muotoutuminen käsityön ja teollisuuden alalla 1840–1940. *Acta Universitatis Tamperensis Ser. A vol 442*. Tampere.

Heikkinen Anja ja Kuusisto Leena, 2000. Käden taidoista asiantuntijakoulutukseen. *Suomalaisen ammattikasvatuksen historia*. Toimittaja Anneli Rajaniemi. Opetus-, kasvatusta- ja koulutusalojen säätiö - OKKA-säätiön julkaisuja ja Tampereen yliopiston Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja. Saarijärvi.

Heikkinen Anja ja Kuusisto Leena, 1999. Käsiyö- ja teollisuusalan sekä kotiteollisuusalan ammattikasvatuksen hallinnon kehityskulkuja. Elinkeinon edistämisestä koulutuspalvelujen laaduntarkkailuun? "Suomalaisen ammattikasvatuksen erityisyyttä etsimässä" -projektin 2. väliraportti. *Ammattikasvatussarja 20. Tampereen yliopiston opettajankoulutuslaitos*. Hämeenlinna.

Heikkinen Kaija, 1997. *Käsityöt naisten arjessa. Kulttuuriantropologinen tutkimus pohjoiskarjalaisten naisten käsityön tekemisestä*. Artefakta 4. Helsinki.

Heino Ulla, 1984. Käsiyö ja sen tekijät 1600-luvun Satakunnassa. *Historiallisia Tutkimuksia 127*. Suomen historiallinen seura. Helsinki.

Heinänen Seija, 1998. Toimintaa käsityön hyväksi 1860–1930. Käsiyö kunniaan – nostalgiaa ja nykyaikaa kirjoituksia käsityöstä ja Suomen käsityön museosta. Toimitus Seija Heinänen. *Suomen käsityön museon julkaisuja 16*. Jyväskylä.

Henriksson Aili, 1996. Opettajat itsenäistyvän käsi- ja taideteollisuusalan koulunuudistuksen suunnittelijoina 1972–1980. *Viestejä 90-vuotiselta taipaleelta Käsi- ja taideteollisuusalan opettajat ry 1906–1996*. Työryhmä Ari Martikainen, Aili Henriksson, Kirsti Mäkelä, Erkki Pötry ja Kaija Tapola. Helsinki.

Hollo Marja, Backman Heidi, Hakulinen Riitta, Katajisto Jukka, Koski Leena ja Pernu Marja-Leena, 2001. *Käsi- ja taideteollisuusalan koulutuksen arviointi*. Opetushallitus. Arviointi 6/2001. Helsinki.

Honka Juhani, 2000. Keskiasteen koulunuudistus – koulutusta koko ikäluokalle – ideologinen ja rakenteellinen muutos ammatillisessa koulutuksessa. *Suomalaisen ammattikasvatuksen historia*. Toimittaja Anneli Rajaniemi. Opetus-, kasvatus- ja koulutusalojen säätiö - OKKA-säätiön julkaisuja ja Tampereen yliopiston Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja. Saarijärvi.

Isaksson Vuokko, 1990. *Kehrää, kehrää tyttönen*. Jyväskylä.

Itälä Jaakko, 2000. Ammatillisen koulutuksen rooli Suomen rakentamisessa. *Suomalaisen ammattikasvatuksen historia*. Toimittaja Anneli Rajaniemi. Opetus-, kasvatus- ja koulutusalojen säätiö - OKKA-säätiön julkaisuja ja Tampereen yliopiston Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja. Saarijärvi.

Kaila Panu, 1995. Rakennuskäsityö ja korjausrakentaminen. Pro Arte – taidon puolesta. Toimitus Marjo-Riitta Simpanen. *Suomen kotiteollisuusmuseon julkaisuja 12*. Jyväskylä.

Kirveennummi Riitta ja Räsänen Anna, 2000. Suomalainen kylä kuvattuna ja muisteltuna. *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 777*. Helsinki.

Klemelä Kirsi, 1999. Ammattikunnista ammatillisiin oppilaitoksiin Ammatillisen koulutuksen muotoutuminen Suomessa 1800-luvun alusta 1990-luvulle. *Turun yliopisto, Koulutussosiologian tutkimuskeskuksen raportti 48*. Turku.

Kotiteollisuuden keskusliitto 1913–1973. Toimittajat Kaj Nuorivaara 1912–1945 ja Talvikki Lausala 1946–1973. Helsinki. 1973.

Kuusisto Leena, 2000. Kulttuurialan koulutuksen kehittyminen. *Suomalaisen ammattikasvatuksen historia*. Toimittaja Anneli Rajaniemi. Opetus-, kasvatus- ja koulutusalojen säätiö - OKKA-säätiön julkaisuja ja Tampereen yliopiston Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja. Saarijärvi.

Kuusisto Leena, 1999. Ekskurssi: kelpoisuusehdot ammattikasvatuksen hallinnollisen tulkinna ilmentäjinä. Elinkeinon edistämisestä koulutuspalvelujen laaduntarkkailuun? "Suomalaisen ammattikasvatuksen erityisyyttä etsimässä" -projektin 2. väliraportti. *Ammattikasvatussarja 20. Tampereen yliopiston opettajankoulutuslaitos*. Hämeenlinna.

Laine Timo, 1985. Ansiokotiteollisuus teollistuvassa yhteiskunnassa. *Jyväskylän yliopisto, Etnologian laitos, Tutkimuksia 19*. Jyväskylä.

Laine-Juva Yrjö, 1968a. Kotiteollisuuden historia tulevaisuuden viitoittajana. Teollisuusneuvos Yrjö Laine-Juvan pitämä esitelmä kotiteollisuuden seminaarissa Iisalmessa kesäkuun 10. päivänä 1968. [Edellinen osa]. *Vår hemsjöd - Kotiteollisuus 5/1968*.

Laine-Juva Yrjö, 1968b. Kotiteollisuuden historia tulevaisuuden viitoittajana. Jatkoa edellisestä numerosta. [Jälkimmäinen osa]. *Vår hemsjöd - Kotiteollisuus 6/1968*.

Laine-Juva Yrjö, 1968c. Kotiteollisuuden siirto maataloushallituksesta ammattikasvatushallitukseen. *Vår hemsjöd - Kotiteollisuus 6/1968*.

Lapin Maatalousseuran vuosikirjat 1906–1951.

Lausala Talvikki, 1983. *Kotiteollisuuden keskusliitto 1913–1983*. Helsinki.

Martikainen Ari, 1996. Käsi- ja taideteollisuusalan opettajat ry 1991–1996. *Viestejä 90-vuotiselta taipaleelta Käsi- ja taideteollisuusalan opettajat ry 1906–1996*. Työryhmä Ari Martikainen, Aili Henriksson, Kirsti Mäkelä, Erkki Pötry ja Kaija Tapola. Helsinki.

[Pihlajaniemi Anne, 2000]. Muuttuvat käsityöammatit. Toimitus Anne Pihlajaniemi. *Suomen käsityön museon julkaisuja 17*. Jyväskylä. 2000.

- Mäkelä Kirsti, 1996a. Historiallista taustaa. *Viestejä 90-vuotiselta taipaleelta Käsi- ja taideteollisuusalan opettajat ry 1906–1996*. Työryhmä Ari Martikainen, Aili Henriksson, Kirsti Mäkelä, Erkki Pötry ja Kaija Tapola. Helsinki.
- Mäkelä Kirsti, 1996b. Käsityöopettajat järjestäytyvät 7.–12.8.1906. *Viestejä 90-vuotiselta taipaleelta Käsi- ja taideteollisuusalan opettajat ry 1906–1996*. Työryhmä Ari Martikainen, Aili Henriksson, Kirsti Mäkelä, Erkki Pötry ja Kaija Tapola. Helsinki.
- Mäkelä Kirsti, 1996c. Opetustoimi lainsäädännön piiriin 1921–1935. *Viestejä 90-vuotiselta taipaleelta Käsi- ja taideteollisuusalan opettajat ry 1906–1996*. Työryhmä Ari Martikainen, Aili Henriksson, Kirsti Mäkelä, Erkki Pötry ja Kaija Tapola. Helsinki.
- Mäkelä Kirsti, 1996d. Suomen Käsityöopettajien Liiton alkutaival 1906–1920. *Viestejä 90-vuotiselta taipaleelta Käsi- ja taideteollisuusalan opettajat ry 1906–1996*. Työryhmä Ari Martikainen, Aili Henriksson, Kirsti Mäkelä, Erkki Pötry ja Kaija Tapola. Helsinki.
- Mäkelä Kirsti, 1996e. Valmistautumista alan koulutuksen uudistamiseen 1951–1971. *Viestejä 90-vuotiselta taipaleelta Käsi- ja taideteollisuusalan opettajat ry 1906–1996*. Työryhmä Ari Martikainen, Aili Henriksson, Kirsti Mäkelä, Erkki Pötry ja Kaija Tapola. Helsinki.
- Nuorivaara Kaj, 1968. Kotiteollisuuden hallinnon vaihdos. *Vår hemsjöd - Kotiteollisuus 1/1968*.
- Ollila Anne, 1993. Suomen kotien päivä valkenee. Marttajärjestö suomalaisessa yhteiskunnassa vuoteen 1939. *Historiallisia Tutkimuksia 173*. Suomen Historiallinen Seura. Tampere 1993.
- Perheentupa Ester, 1934. *Kutokaa itse kankaanne*. Porvoo.
- Raitaniemi Vesa, 2000. Ammattikasvatus 2000 -projekti. *Suomalaisen ammattikasvatuksen historia*. Toimittaja Anneli Rajaniemi. Opetus-, kasvatus- ja koulutusalojen säätiö - OKKA-säätiön julkaisuja ja Tampereen yliopiston Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja. Saarijärvi.
- Ranta Raimo, 1978. Pohjanmaan maaseudun käsityöläiset vuosina 1721–1809 I. *Historiallisia Tutkimuksia 108*. Suomen Historiallinen Seura. Helsinki.
- Soininen Marjo, 1998. Käsityö kunniaan Tutkimuskohteena Lauri Kuoppamäki. Käsityö kunniaan – nostalgiaa ja nykyaikaa kirjoituksia käsityöstä ja Suomen käsityön museosta. Toimitus Seija Heinänen. *Suomen käsityön museon julkaisuja 16*. Jyväskylä.
- Tasala Markku, 2000. Ammattikasvattajia ja virkamiehiä. *Suomalaisen ammattikasvatuksen historia*. Toimittaja Anneli Rajaniemi. Opetus-, kasvatus- ja koulutusalojen säätiö - OKKA-säätiön julkaisuja ja Tampereen yliopiston Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja. Saarijärvi.
- Teräksinen August, 1923. *Suomen Maatalousseurojen Keskusliiton 25-vuotishistoria 1898–1923*. Suomen Maatalousseurojen Keskusliiton julkaisuja. Helsinki.
- Tiilikkala Liisa, 1999. Eri koulutusalojen hallinto osana ammattikasvatushallituksen ja opetusministeriön hallinnon kehitystä. Elinkeinoon edistämisestä koulutuspalvelujen laaduntarkkailuun? “Suomalaisen ammattikasvatuksen erityisyyttä etsimässä” -projektin 2. väliraportti. *Ammattikasvatussarja 20. Tampereen yliopiston opettajankoulutuslaitos*. Hämeenlinna.
- Tuomikoski-Leskelä Paula, 1979. *Kotiteollisuuden kulttuuripoliittinen merkitys*. Kotiteollisuuden keskusliitto ry. (Julkaistu myös artikkelisarjana *Kotiteollisuus*-lehdissä 6/1978–3/1979). Helsinki.
- Vallinheimo Veera, 1960. Fredrika Wetterhoffin kotiteollisuusopiston kankaiden tyylihistoria. *Fredrika Wetterhoffin kotiteollisuusopisto 1885–1960 Kotiteollisuusopiston historia, johto, opettajat, oppilasmatrikkeli*. Toimituskunta Paavo Kouri, Helvi Pyysalo, Veera Vallinheimo, Helena Tarvajärvi ja Rakel Vällä. Hämeenlinna.
- Vainio-Korhonen Kirsi, 1998. Käsin tehty – miehelle ammatti, naiselle ansioiden lähde Käsityötuotannon rakenteet ja strategiat esiteellisessä Turussa Ruotsin ajan lopulla. *Historiallisia Tutkimuksia 200*. Suomen Historiallinen Seura. Helsinki.
- Virrankoski Pentti, 1994. Käsitöistä leivänlisää Suomen ansiokotiteollisuus 1865–1944. *Historiallisia Tutkimuksia 186*. Suomen Historiallinen Seura. Helsinki.
- Virrankoski Pentti, 1963. Myyntiä varten harjoitettu kotiteollisuus Suomessa autonomian ajan alkupuolella (1809 – noin 1865). *Historiallisia Tutkimuksia 64*. Suomen Historiallinen Seura. Helsinki.
- Väänänen Olli-Pekka, 2000. MTK ja ammatillinen koulutus. *Suomalaisen ammattikasvatuksen historia*. Toimittaja Anneli Rajaniemi. Opetus-, kasvatus- ja koulutusalojen säätiö - OKKA-säätiön julkaisuja ja Tampereen yliopiston Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja. Saarijärvi.

Irene Ylönen
Maahenkeä vai lisäansioita?
Maaseudun naisille suunnattu käsityö-
neuvonta 1800-luvulta 1960-luvulle

I Alkuperäislähteet

Arkistolähteet

Jyväskylän maakunta-arkisto (JyMa), Jyväskylä

Keski-Suomen maanviljelysseuran arkisto (KSMvs)

I Dd 1. Maatalousnaisten toimintasuunnitelmat 1937–1939, 1945, 1948–1949.

I Ecd 2-3. Maamiesseurojen naisosastojen kotitalousneuvojien toimintaselostukset.

I Ecd 4-6. Maamiesseurojen naisosastojen toimintakertomukset.

Keski-Suomen Marttapiiriliiton arkisto (KSMA), Jyväskylä

Kansiot 18-19. Toimintakertomukset.

Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry:n arkisto (KTLA), Helsinki

Ilomantsin kotiteollisuusneuvonta-aseman historiikki vv. 1949–1989, koonnut Aili Korhonen.

Oulun läänin kotiteollisuusyhdistyksen 50-vuotiskertomus.

Suomen käsityön museon arkisto, (SKMA), Jyväskylä

Kotiteollisuuden Keskusliiton kokoelma (KTLk)

Kansiot C9, C6, C9. Pöytäkirjat.

Maataloushallituksen kokoelma (MTHk)

Kansio H. Sisällön mukaan järjestetyt asiakirjat.

Kotiteollisuustoiminnan historiaa.

Yrjö Laine-Juvan kokoelma (YLJk)

Kansio H. Sisällön mukaan järjestetyt asiakirjat.

Kotiteollisuusopetuksesta yleensä.

Kansio M. Esitelmät, raportit, tutkimukset.

Painetut alkuperäislähteet

Etelä-Pohjanmaan Maanviljelysseuran vuosikertomukset 1908–1935.

Keski-Suomen Maanviljelysseuran vuosikertomukset 1899–1935.

Kymmenes Yleinen Suomen Maanviljelyskokous Nikolainkaupungissa 1894 Luettelo näyttelyä varten. Helsingfors.

Maanviljelys- ja talousseurain edusmiesten kokous 1898, pöytäkirja, jonka teki E. af H. Helsinki. 1899.

Maanviljelys- ja talousseurojen edusmiesten viides kokous 1906, pöytäkirja. Helsinki 1908.

Pohjois-Karjalan Marttapiiriliiton vuosikertomukset 1931–1953.

Pohjois-Savon Marttapiiriliiton vuosikertomukset 1930–1954.

Suomen teollisuushallituksen tiedonantoja, 68. vihko. Helsinki 1918.

II Kirjallisuus

Alkio Santeri, 1919. *Maalaispolitiikkaa I*. Lahti.

Cygnaeus Gustaf, 1897. *Keisarillisen Suomen Talousseura 1797–1897*. Turku.

Haltia Manja, 1974. *Marttatoiminta 1949–1974*. Marttaliitto ry. Helsinki.

Haltia Manja, 1949. *Marttatoiminta 1899–1949*. Marttaliitto. Helsinki.

Heinonen Visa, 1998. Talonpoikainen etiikka ja kulutuksen henki. Kotitalousneuvonnasta kuluttajapolitiikkaan 1900-luvun Suomessa. *Bibliotheca Historica 33*. Suomen Historiallinen Seura. Helsinki.

Heinänen Seija, 1998. "Toimintaa käsityön hyväksi 1860–1930". Käsityö kunniaan nostalgialla ja nykyaikaa. *Suomen käsityön museon julkaisuja 16*. Toimittaja Seija Heinänen. Porvoo.

Hyvönen Arja, 1999. *Yhteistyötä rakkaudella Turun Marttayhdistys ry 1899–1999*. Turku.

Kilkki-Parviainen Jaana, 1980. *Pohjois-Karjalan kotiteollisuusyhdistys ry 1909–1979*. Joensuu.

Kokko Marja, 2003. "Sakkolan emäntien munanmyyntibisnes". *Toivon historia Toivo Nygårdille omistettu juhlakirja*. Jyväskylän yliopisto, Historian ja etnologian laitos. Jyväskylä.

- Komiteanmietintö 1968B:74.* Kotitalousneuvontakomitea 1967:n mietintö. Helsinki. 1974.
- Komiteanmietintö 1933:14.* Maatalousjärjestötoimikunnan mietintö. Helsinki. 1933.
- Komiteanmietintö 1932:6.* Maatalousjärjestökomitean mietintö. Helsinki. 1932.
- Komiteanmietintö 1908:20.* Kotiteollisuuskomitean mietintö. Helsinki. 1908.
- Komiteanmietintö 1873:1.* Komitealta, jonka oli annettava esitys kotiteollisuuden edistämiseksi. Helsinki. 1873.
- Kortesuo Irma, 1996. *Saviruukun palanen Kertomus Koskenkorvan maa- ja kotitalousnaisten toiminnasta 1925–1995.* Kurikka.
- Koskelainen Liisa, 1999. *Marttaa ja vähän Mariaakin Marttajärjestön toiminta ja aatteellinen tausta talvisodan päivistä nykyaikaan.* Keuruu.
- Kuopion seudun kotiteollisuusyhdistys ry:n juhlaakirja 1908–1988.* Kuopio. 1988.
- Laine Katri, 1968. *Kotiteollisuuden historiaa vuoteen 1968.* Maataloushallitus, kotiteollisuusosasto. Moniste. [Jyväskylän yliopiston kirjasto].
- Laine Katri, 1948. *Maatalousnaiset 1797–1947.* Maatalousnaisten Keskusjohtokunta. Helsinki.
- Laine Katri, 1931. *Kotitalouskoulujen alkuvaiheita Suomessa 1850–1900.* Porvoo.
- Liakka Niilo ja Teräksinen August, 1913. *Vaasan läänin maanviljelysseura 50-vuotiskertomus.* Helsinki.
- Miettinen Seija, 1978. *150 vuotta Oulun l. talousseuran historiaa 7 vuotta maatalouskeskuksen aikaa.* Oulu.
- Niemelä Jari, 1996. *Lääninlampureista maaseutukeskuksiin Maaseutukeskusten ja niiden edeltäjien maatalousneuvonta 1700-luvulta 1990-luvulle.* Tampere.
- Ollila Anne, 1993. Suomen kotien päivä valkenee... Marttajärjestö suomalaisessa yhteiskunnassa vuoteen 1939. *Historiallisia Tutkimuksia 173.* Suomen Historiallinen Seura. Helsinki.
- Palminen Ritva, 1992. *Aitan polulta yhteiskunnalliseksi vaikuttajaksi Keskustalaisen naisliikkeen toimintaa 1906–1985.* Suomen Keskustanaiset ry. Iisalmi.
- Paloheimo Frans Alfred, 1906. *Valtioavut käsityöteollisuuden edistämistä varten v. 1887–1905.* Helsinki.
- Palva Terttu ja Rainio Yrjö, 1968. “Kotiteollisuusosaston toimintakertomus vuosilta 1939–1966”. Teoksessa Laine Katri, *Kotiteollisuuden historiaa vuoteen 1968.* Maataloushallitus, kotiteollisuusosasto. Moniste. [Jyväskylän yliopiston kirjasto].
- Piirainen Annikki ja Pänkälä Martti, 1993. *Siellä missä kuljen Maa- ja kotitalousnaisten sekä järjestön edeltäjien vaiheista Etelä-Pohjanmaalla.* Etelä-Pohjanmaan maaseutukeskus. Vaasa.
- Pipsa ystäväni – Min vän Pipsa Turun Martta-Nukketeollisuus 1908–1974.* Näyttely Turun linnassa 20.10.1989–31.1.1990. Turku. 1989.
- Satakunnan kotiteollisuusyhdistys 25-vuotias.* Vammala 1946.
- Seppälä Taimi, 1993. *Ylöjärveläisten Marttayhdistysten historiaa 1935–1992.* Tampere.
- Siiskonen Pirjo, 1990. Emännän ja isännän roolin muutos maatalouden uudenaikaistuksessa Tutkimus maatilan emännän ja isännän muuttuvista rooleista työnjaon avulla tarkasteltuna. Helsingin yliopisto. *Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus, Mikkeli. Julkaisuja 7.* Mikkeli.
- Sulkunen Irma, 1989. *Naisen kutsumus Miina Sillanpää ja sukupuolten maailmojen erkaantuminen.* Juva.
- Teräksinen August, 1934. *Keski-Pohjanmaan maanviljelysseura 1909–1933 25-vuotiskertomus.* Helsinki.
- Teräksinen August, 1926. *Maanviljelijäin ammattijärjestöjä Pohjoismaissa.* Suomen Maatalousseurojen keskusliiton julkaisuja. Helsinki.
- Tirkkonen Suvii, 1987. *Marttatoimintaa 80 vuotta Pohjois-Karjalassa.* Joensuu.
- Uudenmaan kotiteollisuusyhdistys v.v. 1917–1967.* Vihti. 1937.
- Viipurin läänin kotiteollisuusyhdistys 30-vuotistoimintaselostus ja kertomus v. 1938.* Viipuri. 1939.
- Virrankoski Pentti, 1982. *Talonpoikauskulttuuri. Suomen kulttuurihistoria 3 Itsenäisyyden aika.* Porvoo.
- Väänänen Marjatta, 1956. *Maaseudun nainen Puoli vuosisataa maalaisliittolaista naistyötä 1906–1956.* Helsinki.
- Ylönen Irene, 2003. *Taito elää Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry:n yhdeksän vuosikymmentä.* Nurmijärvi.

III Julkaisemattomat tutkimukset

Hautamäki Saija, 1991. *70 vuotta kotiteollisuustyötä Keski-Suomessa Keski-Suomen kotiteollisuusyhdistys 1913–1983*. Suomen historian pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Heikkinen Henna, 1999. *“Nälkämaasta leipämaaksi” Kajaanin maanviljelysseuran kotitaloudellinen neuvonta- ja valistustyö 1920- ja 1930-luvulla*. Suomen historian pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Naumanen Nina, 1998. *“Isänmaan tähden” – hyödyksi vai kunniaksi? Suomen talousseuran palkitsevat kansannaiset vuosina 1797–1850*. Suomen historian pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

IV Lehdet

Emäntälehti 1903–1960.

Kotiteollisuus 1936–1960.

Käsieteollisuus 1906–1931.

Maa 1916–1939.

Maatalousnainen 1940–1960.

Pirkko Anttila

Käsityön korkea-asteen koulutus Suomessa

Anderson Lewis Flint, 1926. *History of Manual and Industrial School Education*. New York.

Anttila Pirkko, 2000. *Some experience in creating the Foundations and Methods of Craft and Design Research in Finland. Foundations for the Future in Doctoral Education in Design*. Toimittaneet D. Durling ja K. Friedman. Congress Proceedings. France 8–12 July 2000. La Cluzac.

Anttila Pirkko, 1997. Erfarenheter från uppbyggnaden av akademiska studier i hantverksämnen i Finland. Nordisk symposium Att ordsätta det ordlösa *Om lust och kompetens i hantverket. Dialog nr 3*. Nordens folkliga akademi, 28–31 augusti 1997. Göteborg.

Anttila Pirkko, 1994. *Käsityö: taidetta - taitoa - tietotaitoa Suomen kansan parhaaksi - opettajien merkitys suomalaisuusaatteen levittäjinä*. Jyväskylän yliopisto. Suomalaisuuden kipinät – tapahtumakokonaisuus 29.11.1994. Julkaisematon esitelmä. Kirjoittajan hallussa. [Nauhoite Jyväskylän yliopiston museo].

Anttila Pirkko, 1992. Koulutusohjelmien kehittämisen tietoperusta ammattikorkeakouluissa. Opistosta ammattikorkeakouluksi. Toimittaneet Johanna Lasonen, Raimo Mäkinen ja Kristiina Korhonen. *Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen julkaisuja B. Teoriaa ja käytäntöä 73*. Jyväskylä.

Anttila Pirkko, 1988. The scientific approach to the study of Textiles, Clothing, and Related Arts. *University of Helsinki. Department of Teacher Education. Research Report no 58*. Helsinki.

Anttila Pirkko, 1987. Opetettavan aineen ja aineen opetuksen tutkimuksen kehittymisestä ja tutkimusyhteistyöstä. Ainedidaktiikan tutkimus ja tulevaisuus. *Helsingin yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 56*. Helsinki.

Ihatsu Anna-Maria, 2002. Making Sense of Contemporary American Craft. [Väitöskirja]. *Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja - University of Joensuu Publications in Education N:o 73*. Joensuu.

Kallioniemi Alli, 1950. *Käsityönopetus merkitys - tarkoitus - metodi*. Helsinki.

Komiteanmietintö 1972A:17. Filosofisten ja yhteiskuntatieteellisten tutkintojen toimikunnan mietintö. [FYTT]. Helsinki.

Lindfors Linnéa, 1995. Slöjdfostran i kulturkampen. Del 2. En översikt av slöjdpedagogikens utvecklingshistoria i ett finländskt perspektiv. *Publikationer från Pedagogiska fakulteten vid Åbo Akademi nr 20*. Åbo Akademi. Institutionen för lärarutbildning. Vasa.

Lindfors Linnéa, 1981. Textilslöjd i finlandssvensk lärarutbildning 1928–1976. En undersökning kring klass- och textillärarutbildningens anpassning till textilslöjden i lågstadiet. *Åbo Akademi. Rapporter från Pedagogiska fakulteten 9/1981*. Vasa.

Thorbjörnsson Hans, 1999. *Nääs och Otto Salomon Slöjden och leken*. Helsingborg.

Ammattikorkeakoulujen, avoimien korkeakoulujen ja käsityön jatkokoulutuksen verkkosivut (online syyskuu 2003) ja / tai opinto-ohjelmat

Avoin verkostoammattikorkeakoulu www.averko.fi

Espoon - Vantaan ammattikorkeakoulu (EVTEK) www.evitech.fi/muotoilu/koulutusohjelmat

Etelä- Karjalan ammattikorkeakoulu www.scp.fi

Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia www.stadia.fi/opiskelu/kulpa/vaatetusala/index.asp

Hämeen ammattikorkeakoulu www.wetterhoff.hamk.fi/muotoilu.htm

Hämeen ammattikorkeakoulu, ammatti-instituutti www.hamk.fi/avoim/ohjelma/kulttuuri/index.htm

Hämeenlinnan ammatillinen opettajakorkeakoulu, opinto-opas www.aokk.fi

Jyväskylän ammatillinen opettajakorkeakoulu, opinto-ohjelma www.vte.fi/opkoul/Oopas03_04.pdf

Jyväskylän ammattikorkeakoulu, opinto-ohjelma www.jypoly.fi/vasuma

Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu www.kpedu.fi

Kymenlaakson ammattikorkeakoulu <http://plaza.kyamk.fi/Resource.phx/kohjelmat/kulttuuri/index.htm>

Lahden ammattikorkeakoulu www.lamk.fi/mi/koulutus/opintojen_rakenne ja www.lamk.fi/mi/esittely/

Mikkelin ammattikorkeakoulu www.mikkelihamk.fi

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu www.ncp.fi/koulutusohjelmat/kumu

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu, avoin ammattikorkeakoulu www.ncp.fi/ncp/aikuiskoulutus/avoimamk/avoimamk.asp

Pohjois-Savon ammattikorkeakoulu, Kuopion Muotoiluakatemia www.designkuopio.fi/akatemia/info/opinnot.htm

Seinäjoen ammattikorkeakoulu www.seamk.fi/muotoilu.htm

Taideteollisen korkeakoulu, Opiskelu, Tutkintoon johtava koulutus www.uiah.fi/subfrontpage.asp?path=1;1579;3331

Turun ammattikorkeakoulu www.turkuamk.fi

Svenska yrkeshögskolan www.syh.fi/frame.asp?site=formgivning

Yrkeshögskolan Sydväst [/www.sydvast.fi/utbildning/utbildningsprogrammen.htm](http://www.sydvast.fi/utbildning/utbildningsprogrammen.htm)

Yliopistojen opinto-oppaat ja / tai verkkosivut (online syyskuu 2003)

Opinto-opas, Helsingin yliopisto, Kasvatustieteellinen tiedekunta, käsityönopettajan koulutus, lukuvuosi 2003–2004 www.edu.helsinki.fi/ktt/opas/a03

Opinto-opas, Joensuun yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta, Savonlinnan opettajankoulutuslaitos, Käsityönopettajien koulutus, lukuvuodet 2003–2005 www.sokl.joensuu.fi

Opinto-opas, Lapin yliopisto, Taiteiden tiedekunta, tekstiili- ja vaatetusalan koulutus, lukuvuosi 2003–2004

www.urova.fi/files/20030701095041Opsin%20Teva%2083-109.pdf

Opinto-opas Taideteollinen korkeakoulu, lukuvuosi 2003–2004 www.uiah.fi/page/exhibition.asp?path=1;1579;2445;3808;3822

Opinto-opas, Turun yliopisto, Kasvatustieteellinen tiedekunta, Teknisen työn aineenopettajan koulutus, lukuvuosi 2003–2004 www.edu.utu.fi/opas/opinto_opas_2003.pdf

Opinto-opas, Åbo Akademi, Vasa Pedagogiska fakulteten, Slöjdpedagogik, lukuvuosi 2003–2004 www.vasa.abo.fi/pf/li/esph/slojd.html

Darja Heikkilä

Professional handicrafts training in Finland from the 18th century to the present

In this article Darja Heikkilä examines the development of the professional teaching of handicrafts from the 18th century to the present day. There was no uniform policy for the teaching of the various different types of handicrafts in Finland before the end of the 20th century. Even now there are still challenges in handicrafts education in those areas which demand high standards in many small parts, the teaching of which still demands something like the apprenticeship system, without any special, organised training programme. In this article we will look at the history of two separate traditions in the teaching of handicrafts and how they came together at the end of the 20th century in the many stages of the educational reform that was then introduced. The two different branches are, on the one hand, the professional craft training offered in industrial art and design or handicrafts by official organisations or educational institutions and, on the other, the traditional teaching of home handicrafts, recently of crafts and industrial art and design.

The oldest craft schools in Finland were the spinning schools founded for girls in the late 18th and early 19th centuries. From 1820 girls could also study at the so-called Bell-Lancaster schools, the curricula of which included more handicrafts than academic subjects. Craft schools founded by fine ladies for the benefit of poor girls also appeared in different parts of the country in the 19th century. In the Finnish elementary schools and the later senior schools handicrafts was a compulsory subject, taught as a part of a general education and not for professional purposes.

In the 19th century working as a professional craftsman in the towns was strictly regulated. Training took place on the job in the apprentice – tradesman – master craftsman tradition. For men, unlike for women, learning a craft guaranteed membership of a trade and the professional and social status

that went with that. The history of specialised vocational training is generally considered to have begun in Finland in the early decades of the 19th century with the founding of craftsmen's Sunday schools, which complemented the apprenticeship system. Two acts passed in 1859 and 1879 to allow freedom to choose a trade and the ending of the craft guilds in 1868 led to reforms in craft training. The guilds were replaced by craft and industrial associations in the towns, which ran the men's craft schools. In 1885 the Sunday schools became one-year craft schools offering lower and upper level courses.

In 1900 the first vocational schools were founded. They existed alongside the old craft schools and offered boys who had completed elementary school and intended to follow a practical trade basic courses in the relevant knowledge and skills. The craft schools were replaced with trade schools, in which people already working in a trade could study in the evenings. The third type of vocational school was the full-time specialist school, in which the students studied the theory and practice of the trade in question. In 1922 a special office was set up in Helsinki to promote the trades, and it organised short courses in crafts and small scale industry as well as in-service training in various areas. Learning through apprenticeship continued to be considered the ideal form of preparation for a career in any of the crafts, but in fact training was shifting increasingly away from the workplace into the schools.

The 1940s was a decade of change and centralization in Finnish vocational training. An Act passed in 1942 led to greater regional responsibility for vocational training. In 1946, immediately after the war, the first state-run vocational schools were opened and in the following year regional educational authorities were set up for the vocational schools.

The other tradition in Finnish handicrafts teaching was the teaching of the home crafts. At the end of the 19th century it was hoped that home crafts could increase the earnings of the

rural landless class. Handicrafts were considered important not only as a complement to industrial production, but insofar as they met domestic needs they were also perceived as making a significant contribution to the self-sufficiency of the agricultural community, and if the products were marketable they would increase people's opportunities to earn some money.

The teaching of home crafts began to develop significantly after the years of famine in the 1860s. Agricultural societies were the first to found schools for this purpose. Later they were taken over and run by the various associations of the cottage industries. The schools mostly operated in rural areas. They were small, sometimes fixed in one place and sometimes peripatetic, and offered different courses for each sex. There were fewer schools for men, although in fact the men's schools were thought to be more important in terms of raising earning potential than the women's schools. The men's schools offered training for various trades in such subjects as carpentry, cart and carriage making, joinery, the woodworking industry or metalwork, as well as other crafts. In the women's schools, home crafts such as weaving, sewing and knitting were taught.

In 1964 Finland had a total of 115 cottage industry schools, both fixed and peripatetic. On the practical side the schools stressed the importance of technical competence. Ideologically they followed the patterns and traditions of the Finnish nationalist movement: teaching centred around the raw materials provided by the local natural environment, local traditions, popular ways of working and traditional forms and styles.

In the 1970s, 1980s and 1990s there were fundamental reforms of vocational training in Finland. Behind the changes were broader social changes and the introduction between 1972 and 1977 of a new comprehensive school system. In place of the earlier system with its two parallel types of

schools, one common system was introduced for all children, regardless of their sex or place of residence.

In 1974 all the vocational teaching carried out in the schools was organised into broad groups of subjects, which provided a common foundation course followed by specialization at various levels in the chosen field. The common course included a general studies component and the subjects common to that field. Home crafts education, which was considered by many to be out-dated, was replaced by the teaching of handicrafts and industrial art and design, which was incorporated into the reformed school programme of 1985.

The reform of secondary schooling did not, however, solve the problems that arose as a result of having two parallel and sometimes overlapping types of courses for vocational training and the more academic senior high schools. It was decided to experiment. The number of polytechnics was increased in response to the generally higher level of achievement in Finnish schools and the larger number of young people taking and passing the school leaving examinations at the age of 18 or 19. A law was passed in 1991 allowing polytechnics to operate for a trial period, as a result of which a law establishing them on a permanent footing was passed in 1995. The polytechnics were to provide their students with a good general education and specialist skills. Another experiment allowed young people to study both a craft and the subjects required for the school leaving examination at the same time, as well as take optional subjects in other institutions. A new feature was the possibility of obtaining a qualification through demonstration of practical skills with evidence of on-the-job achievement.

Nowadays the main problems in handicrafts education are in meeting the demand for professional craftsmen in those crafts which demand a lot of small, highly specialized skills. There is also a mismatch between the opportunities in the workplace and the demand for certain courses: the fashion

field, for example, attracts more students than the sector can employ. The question is also raised as to whether the reorganisation of crafts education has led to lower standards of achievement in the various crafts. As far as handicrafts and long-term sustainability are concerned, the professional skill of those now graduating in the traditional handicrafts occupations does not necessarily meet the demands of employers in the sector.

Irene Ylönen

**The spirit of the land or extra income?
Advice on handicrafts directed towards
country women from the 19th century to
the 1960s.**

This article by Irene Ylönen, FM, examines the handicrafts advisory services directed towards women in the countryside. These services included both the training and advice that was available generally to any woman who was interested in the subject and the advice that was offered exclusively to the members of the association responsible for the service, so long as the goal of the activity was not immediately profit making. This advisory work supported the ideal of self-sufficiency and to some extent also increased the women's means of earning some money through their handicrafts.

From the end of the 19th century until the 1960s the organizations responsible for providing this kind of advice in rural Finland were the women's agricultural groups working under the auspices of the agricultural associations, as well as the associations of home industries that had originated in the rural communities and the Martta Organization, which was to be found in both urban and rural areas.

Although the advice services offered by the different organizations were very similar, there were nevertheless some differences in the principles of the various organizations themselves. Unlike the Martta Organization, which was purely a women's organization, some of the women in the countryside wanted to work alongside the men within the various agricultural associations. While these latter women emphasised the role of the farmer's wife working in the farmhouse together with the farmer, the Marttas were more interested in the role of the woman in the home.

The Marttas were active in Finland in both town and countryside. In their advisory services, especially after the 1930s, the Marttas talked of handicrafts as an activity that was for

the good of the home, domestic activities which had nothing to do with money-making; it was simply part of the woman's duties to produce hand-crafted things for the family, within the family home.

The associations of home industries provided advice services for both men and women. The purpose of their advice services was to encourage self-sufficiency and support handicrafts that could lead to some income, thus strengthening the position of handicrafts as a secondary occupation. At the end of the 19th century the term home industry referred to the production of all the things that were needed in rural or farming homes. After the 1930s the term was increasingly applied to handicrafts that could generate some income.

At the beginning of the 20th century all the handicrafts advisory services were influenced by the romanticism then associated with the agricultural and peasant way of life, and this was as noticeable in the services of the rural Marttas as it was in those of the associations of home industries. The ideal for all these handicrafts services was then the peasant way of life, free from unnecessary show or decoration.

The importance of the handicrafts advisory services grew even further during and after the war. The shortages caused by the war forced people to make whatever they needed themselves, since there was nothing in the shops. In Finland the demand for advice about handicrafts was at its peak in these years.

Pirkko Anttila **Studying handicrafts at tertiary level in Finland**

Pirkko Anttila is Professor Emerita of Craft and Design at the University of Helsinki. Her article examines Finnish Handicrafts as a subject in higher education from the point of view of both teaching and research, from the early days of its inclusion in degree programmes until the present day. Handicrafts has strong traditions in this country: in 1866 Finland was the first country in the world to include the subject in the elementary school curriculum. Finns nowadays still have a high regard for handicrafts. Whereas in many other languages the term tends to have a rather old-fashioned ring to it, in Finnish it still has very positive connotations.

The position of Handicrafts in higher education was considerably strengthened in the last decades of the twentieth century. Before the 1970s anyone interested in doing research into the subject at university level was obliged to apply to departments of ethnology, art history or education. From 1982 onwards, however, the University of Helsinki has offered it as a subject in its own right, nowadays called Craft and Design Studies.

This new academic study of handicrafts is unique: no comparable course of study is available anywhere else in the world, unless one counts the kindling research interest in such subjects as Design Studies or Design Science, which to some extent overlap the Finnish concept of handicrafts, at least in the crafts sense.

Historically the academic study of handicrafts became possible in Finland when in the 1970s teacher training was transferred to the universities. Now handicrafts teachers are trained and the theories of handicrafts teaching are taught in four universities in different parts of the country.

Research in the field is concerned with the design and production processes of hand crafted products: it looks at both process and product. Factors which affect the processes include people's values, appreciation, attitudes and norms; the development and direction of art; and the organisation and methods needed in the actual processes, such as the design of work systems and psychological, ergonomic and technical considerations. The academic study of handicrafts often involves too the students' own professional skills in a relevant branch of the subject, which in turn strengthens research into the subject.

By the end of the 2002–2003 academic year, 27 doctoral dissertations and 15 licenciate theses had been approved in Finland in which the main focus of study had been one aspect or another of the culture of handicrafts.

As well as taking place in the universities, tertiary level training and research in handicrafts has also taken place in the polytechnics in Finland since the educational reform of the 1990s introduced culture studies into their curricula. Either in the field of handicrafts culture or closely related to it the polytechnics have offered courses in handicrafts and industrial art, industrial design, communications and the visual arts, conservation, restoration and some representational arts. At the beginning of the 2002–2003 academic year it was possible to carry out some kind of professional training related to handicrafts culture in 15 different polytechnic departments up and down the country.

Programmes of study in the polytechnics emphasize the practical relevance in professional terms of the subject being studied. It is central to their mandate to carry out research and development projects in co-operation with practitioners in economic life and the workplace.

The opportunities for the specialised, professional study of handicrafts at tertiary level and the range of adult education courses offered by the polytechnics also mean that it is

possible for professional skills in handicrafts to be developed and further qualifications gained after the completion of the polytechnics' degree programmes. It is also possible to study handicrafts in Finland at the so-called "Open Polytechnic".

Kirjoittajat

Anttila Pirkko, käsityötieteen professori emerita,
Helsingin yliopisto

Heikkilä Darja, humanististen tieteiden kandidaatti, artesaani

Ylönen Irene, filosofian maisteri, tutkija

Kannen kuvat

Keski-Suomen I kiertävässä mieskotiteollisuuskoulussa valmistettuja huonekaluja Vanhamäen talon pihalla Mahlulla vuonna 1930. Kuva Keski-Suomen museo

Käsityönopettajaopiston oppilas vuosimallia 1959. Kuva Käsi- ja taideteollisuusliiton kokoelma, Suomen käsityön museo

Työvälineiden kuvat teoksesta Ensio Harni, Poikien veistonopetus, 1951